

Η ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΣΙΣ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ

ΥΠΟ
ΚΛΕΙΣΘΕΝΟΥΣ Γ. ΦΙΛΑΡΕΤΟΥ

“Η μετά τὰ ἀτυχῆ γεγονότα τῆς Μικρᾶς Ἀσίας δύθρόα προσέλευσις νέων προσφύγων κατὰ ἔκατον τάδες χιλιάδων ἐξ ἀπάσης τῆς Ἑλληνικῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ Θράκης συγχρόνως εἰς χώραν ὡς ή ‘Ἐλλας εὐρισκομένην μετὰ δεκαετῆ πόλεμον εἰς οὐχί ἐξαιρετικῶς ἀκμαλαν οἰκονομικὴν θέσιν, ἀσφαλῶς θέλη καταβάλῃ αὐτὴν ἀνεπανορθώτως, ἐὰν δὲν ληφθῶσι σύντονα μέτρα οὐ μόνον προσωρινῆς περιθάλψεως αὐτῶν ἀλλὰ καὶ μονίμου ἐγκαταστάσεως των ὑπὸ συνθήκας οἰκονομικῶς ἵκανοποιητικάς.

Πρόχειρος ὑπολογισμὸς ἀποδεικνύει τὴν τρομακτικὴν ἐπιδάρυγσιν ην τὸ Κράτος καὶ ή ἐλληνικὴ κοινωνίᾳ θὰ ὑποστῶσιν ἐκ τῆς συνεχίσεως τῆς παραύσης καταστάσεως τῆς περιθάλψεως τῶν προσφύγων, ἐκ τῶν ὅποιων σήμερον ἐν φᾶπταῖς εἶναι καταναλωταὶ πλούτου ἐλάχιστοι ηδυγήθησαν μέχρι τοῦδε γὰ καταστῶσι παραγωγὴν πλούτου, καὶ οἰκονομικῶς αὐτάρκεις. Ἡ ἵκανοποίησις τῶν πλέων ἀπαραιτήτων ἀναγκῶν διεκτροφῆς, στεγάζεως καὶ ιατρικῆς περιθάλψεως 1.000.000 προσφύγων ὑπὸ τὰς σημερινὰς συνθήκας τιμῶν τῶν ἐμπορευμάτων δὲν δύναται καθ’ εἰονδήποτε συνδυούσμὸν γὰ τῇ ἐλάσσων τῶν 5 δραχμῶν κατ’ ἀτομον ἡμερησίως, ἢτοι 1.800 δραχμῶν ἐτησίως. Ἀρα ἡ δαπάνη τῆς συντηρήσεως τοῦ δλου προσφυγικοῦ πληθυσμοῦ δι’ ἓν ἔτος εἶναι ἀσφαλῶς ἀνωτέρα τοῦ 1.800.000.000 δραχμῶν.

Καὶ ἐφ’ ὅσον θὰ ἐπρόχειτο μετὰ ἓν ἔτος ή μεγάλη πλειονότης τοῦ πληθυσμοῦ τούτου γίνη αὐτάρκης, ή διεθνής καὶ ἵδια ἡ παροιμιώδης ἐλληνικὴ φιλοξενία θὰ ἡδύναντο γὰ ἀνταποκριθῶσιν εἰς τὴν δαπάνην ταύτην ἀνευ μονίμου οἰκονομικῆς κάμψεως τῆς ἀντοχῆς τῆς χώρας. Τὸ πρέβλημα δμως δὲν εἶναι ἀτυχῶς τόσον ἀπλοῦν, ἀφ’ ἐνὸς διότι ἔνεκα τοῦ ἀπαισίου μέτρου τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων κατακρατήσεως τῶν ἀνδρῶν τῶν ἀγόντων ἡλικίαν 18 ἔως 45 ἐτῶν, οἱ ἐκ Μ. Ἀσίας πρόσφυγες, γυναικες, παιδιά καὶ γέροντες, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, εἶναι ἀσθενεῖς παραγωγὸς πλούτου, ἀφ’ ἑτέρου διότι ἔνεκα τοῦ δεκαετοῦς πολέμου τὸ ἀνοργάνωτον τῆς παραγωγῆς (βιομηχανίας καὶ γεωργίας) δὲν καθιστᾷ δυνατὴν τὴν ὑπὸ αὐτῆς ἀπορρόφησιν καὶ χρησιμοποίησιν εἰς ἐπωφελεῖς ἐργασίας τόσων ἔκατον τάδων χιλιάδων ἀτόμων ἐντὸς δλίγων μηνῶν.

“Ινα δθεν τὸ προσφυγικὸν πρέβλημα λυθῇ ἵκανοποιητικῶς τόσον

δι' αὐτοὺς τούτους τοὺς πρόσφυγας, δοσον καὶ διὰ τοὺς μονίμους κατοίκους τῆς χώρας δέον νὰ διαιρεθῇ εἰς δύο χρονικὰ στάδια καὶ δύο μεθόδους.

1ον) Ἀμεσος καὶ ἐκ τῶν ἐνόντων στέγασις, διατροφὴ καὶ λοιπὴ περιθαλψίας τῶν προσφύγων ὡς πρώτη βοήθεια πρὸς αὐτούς.

2ον) Μόνιμος ἐγκατάστασις τῶν προσφύγων εἰς παραγωγικάς ἔργασίας.

Ἐὰν γὰρ μέριμνα τοῦ Κράτους καὶ τῆς κοινωνίας περιορισθῇ εἰς τὴν πρώτην, μόνον μέθοδον, οἱ πρόσφυγες μὴ δυνάμενοι νὰ ἴκανοποιήσωσι τὰς στοιχειωδεστέρας τῶν ἀναγκῶν αὐτῶν διὰ τοῦ μικροῦ ἡμερησίου ἐπιδόματος τοῦ ὑπὸ τοῦ Κράτους χορηγουμένου καὶ ἔξαντλούντες ταχέως τὰ ἐκ τῶν συνεισφορῶν συναχθέντα κεφάλαια, δοσοι αὐτῶν δὲν εὑρίσκωσι παραγωγικάς ἔργασίας (καὶ αὗτοι εἶναι ἀσφαλῶς γὰρ μεγάλη πλειονότης) θὰ προσπαθήσωσι γὰρ βιοπαλαίσωσι: διὰ τῶν ἀνευ εἰδικότητος καὶ κεφαλιών ἐπαγγελμάτων, ἐξ ὧν ἥδη γὰρ χώρα μονίμως ὑποφέρει, τῶν πλανοδίων μικροπωλητῶν, ὡς παράσιτα τῆς κοινωνίας οὐχὶ ὡς παραγωγὸς πλούτου, μὴ ἴκανοποιούντες ἑαυτούς, πολὺ δὲ δλιγάτερεν ἀνταποδούντες εἰς τὴν χώραν δοσα ὑπὲρ αὐτῶν ἐπράξει καὶ μέλλει νὰ πράξῃ.

Ἐπιβάλλεται οὖθεν δπως γὰρ τε κρατικὴ καὶ γὰρ τῶν φιλανθρωπικῶν δργανώσεων προσφυγικὴ πολιτικὴ ἀποθλέψῃ εἰς τὴν, ἐκ παραλλήλου πρὸς τὴν ἄμεσον περιθαλψίαν, προετοιμασίαν τοῦ ἐδάφους πρὸς μόνιμον ἐγκατάστασιν τῶν προσφύγων εἰς παραγωγικάς ἔργασίας, ἵνα ἀποτραπῇ δὲ ἀλλως ἀφευκτος κίνδυνος τῆς ἐγκαθίδρυσεως παρ' ἡμῖν τῆς μονίμου πενίας (pauperisme).

ΑΜΕΣΟΣ ΠΕΡΙΘΑΛΨΙΣ

Δέν ἐνδιατέλομεν ποσῶς ἐν τῇ μελέτῃ ταύτῃ ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς ἀμέσου περιθάλψεως τῶν προσφύγων καθ' ὅσον αὕτη συντελεῖται κατὰ τὸν δυνατὸν καταλληλότερον τρόπον ὑπὸ τοῦ εἰδικῶς πρὸς τοῦτο ὑπάρχοντος Ὑπουργέου τοῦ Περιθάλψεως.

Τὸ ὑπὸ μελέτην θέμα εἶναι γὰρ μόνιμος ἐγκατάστασις τῶν προσφύγων εἰς παραγωγικάς ἔργασίας, ἵνα ὡς τάχιστα τὸ ἔργον τῆς προσωρινῆς περιθάλψεως βαθμικῶς ὑποκαταστήσῃ γὰρ μόνιμος ἀποκατάστασις τῶν νέων πληθυσμῶν τῆς Ἐλληνικῆς χώρας.

Κατὰ τὴν πρόχειρον περιθαλψίαν τῶν προσφύγων οὐδεμίᾳ σοβαρᾷ προσπάθεια μὲν βλέψεις ἀπωτέρου μέλλοντος δύναται γὰρ γίνη πρὸς ἐγκατάστασιν αὐτῶν εἰς γεωγραφικὰ σημεῖα τῆς χώρας καὶ εἰς ἔργα κατά-

ληλα διὰ τὰς ἵκανότητας τῶν προσφύγων ἐκάστης κατηγορίας. Κατ' ἀνάγκην ἅπαντες ἀναμίξι διανέμονται εἰς τὰς διαφόρους πόλεις καὶ κωμοπόλεις τῆς χώρας ἀναλόγως τῶν διαθεσίμων στεγῶν, καὶ τὸ πολύ, ἀναλόγως τῶν ὑπαρχόντων μέσων πρὸς ἔστω καὶ πρόσκαιρον διατροφὴν αὐτῶν. Ἀκριβῶς δπως μετὰ πυρκαϊὰν οἰκίας οἱ γείτονες περιθάλπουσι τοὺς ἐνοίκους κατὰ τὰς πρώτας μετ' αὐτὴν ὥρας.

Κατὰ τὴν ἀμεσον περίθαλψιν ἐπιβάλλεται ἀπόλυτος συντηρητικότης ὅσον ἀφορᾷ τὴν οἰκονομικὴν ἀποψιν, διότι ἂν, τὸ μεγαλεῖτερον ποσὸν τῶν προσορίζομένων πρὸς περίθαλψιν τῶν προσφύγων κεφαλαίων, δαπανηθῇ διὰ τὴν προσωρινήν αὐτῶν βοήθειαν, τὸ ἔργον τῆς μονίμου ἐγκαταστάσεως αὐτῶν εἰς παραγωγικὰς ἔργασίας θὰ ἀποτύχῃ, θὰ δημιουργηθῇ δ' οὕτω δι' ὅλον τὸν πληθυσμὸν μίᾳ συνεχῆς καὶ ἀνυπόφορος κατάστασις, μίᾳ οἰκονομικὴ δυσπραγίᾳ, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ή 'Ελλὰς δὲν θὰ δυνηθῇ γὰρ θεραπευθῆ πρὸ τῆς παρελεύσεως μακρᾶς σειρᾶς ἐτῶν. Τὴν δὲ εὐθύνην τούτων θὰ ἔχωσιν οἱ σήμερον διευθύνοντες τὸ ἔργον τῆς περίθαλψεως.

Ἐνῷ ἀντιθέτως, ἐὰν τὸ ἔργον τῆς μονίμου ἐγκαταστάσεως τῶν σήμερον ἄνευ ἐργασίας ἐπιταχυνθῇ καὶ τεθῇ συντόμως εἰς ἐφαρμογὴν δι' ἐπαρκῶν οἰκονομικῶν μέσων, η ἐκ τῆς ἐργασίας τῶν προσφύγων ἀναμενομένη ὠφέλεια δύναται νὰ είναι ἀνυπολόγιστος οὐ μόνον δι' αὐτοὺς τοὺς πρόσφυγας ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ὅλην ἐθνικὴν οἰκονομίαν.

ΜΟΝΙΜΟΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ

Ἡ πρώτη σκέψις γῆτις φυσικῶς ἔρχεται κατὰ τὴν ἔρευναν ἐνὸς πολυμέρφου προβλήματος ὡς τὸ τῆς μονίμου ἐγκαταστάσεως τῶν προσφύγων εἶναι η ἀνάγκη τῆς συντονήσεως τῶν προσπαθειῶν τῶν διαφόρων κρατικῶν ὑπηρεσιῶν καὶ δὴ κυρίως τῶν τριῶν παραγωγικῶν 'Υπουργείων ('Εθνικ. Οἰκονομίας, Γεωργίας καὶ Συγκοινωνίας), πρὸς σύνταξιν καὶ ἐφαρμογὴν ἐνὸς ἐνιατοῦ μὲν προγράμματος, ἐπὶ τῇ βάσει δμως πάντοτε τῶν ἀρχῶν τῆς κατ' εἰδικότητας κατανομῆς τῆς πελυσχιδοῦς ταύτης ἐργασίας.

Τὸ πρόγραμμα τοῦτο δέον νὰ ἀνταποκρίνεται εἰς τὰς ἀνάγκας τῶν προσφύγων καὶ τὰ πρὸς τοῦτο διατιθέμενα μέσα, νὰ είναι πρακτικὸν καὶ νὰ τεθῇ ταχέως εἰς ἐφαρμογὴν. Τὰς γενικὰς γραμμὰς τούτου δέον νὰ θέσῃ καὶ κατευθύνῃ γενικὴ κεντρικὴ 'Επιτροπὴ ἐξ ἀνωτάτων ὑπαλλήλων τῶν προαναφερθέντων 'Υπουργείων μετὰ ἀντιπροσώπων τῶν 'Υπουργείων Περιθάλψεως, 'Εσωτερικῶν καὶ Οἰκονομικῶν καὶ τῶν

κυριωτέρων δργανώσεων. Ἐλληνικῶν καὶ ξένων, αἰτιες θὲν ηδύναντα σύστασικῶν νὰ συμβάλωσιν εἰς τὸ ἔργον τῆς μονίμου ἐγκαταστάσεως τῶν προσφύγων.

Κεντρικὴ ἰδέα κατὰ τὴν σύνταξιν τοῦ προγράμματος τούτου δέον νὰ είναι ἡ δημιουργία εύνοϊκῶν συνθηκῶν ἐργασίας καταλλήλου πρὸς τὴν σύνθεσιν τοῦ προσφυγικοῦ πληθυσμοῦ καὶ τὰς ἐπιτηδειότητας αὐτοῦ, καὶ ἵκανοποιούσης πληρέστερον τὰς ἀνάγκας τῆς χώρας. Ἐπιμελῶς δέον γὰρ ἀποφευχθῆ δὲ πικίνδυνος πολλαπλασιασμὸς τῶν μὴ παραγωγικῶν ἐπαγγελμάτων (μεταπρατῶν κλπ.).

Είναι γνωστὸν δτὶς ἡ Ἑλλὰς κατοικεῖται ἀραιῶς (50 περίπου ψυχαὶ κατὰ τετραγωνικὸν χιλιόμετρον ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν Δακτίαν 70, Ἑλβετίαν 90, Βέλγιον 250). Τοῦτο ἀποδοτέον εἰς τὴν σχετικῶν μικρὰν ἀνάπτυξιν τῆς διοικητικῆς της. Ὑπάρχει δθεν χῶρος καὶ διὰ τοὺς πρόσφυγας ἐὰν δημιουργηθῶσιν εύνοϊκαὶ συνθῆκαι ἐργασίας.

Πρὸς τοῦτο δμως δέον προηγουμένως νὰ ἔξετασθῇ ἡ σύνθεσις τῶν προσφύγων κατὰ ἵκανότητες αὐτῶν. Γενικῶς δύναται τις νὰ διαιρέσῃ τοὺς πρόσφυγας εἰς τὰς ἀκολούθους δύο κατηγορίας.

1) Ἀστικὸς πληθυσμὸς (κυρίως ἐκ Σμύρνης καὶ τῶν ἄλλων πόλεων τῆς Μ. Ἀσίας), ἀποτελούμενος κατὰ μεγάλην πλειονότητα ἐκ γυναικῶν.

2) Γεωργικὸς πληθυσμὸς (κυρίως ἐκ Θράκης) κατὰ φυσιολογικὴν ἀναλογίαν ἀρρένων καὶ θηλέων.

Είναι ἐκ τούτων προφανές δτὶς δ ἀστικὸς πληθυσμὸς δυσχερῶς θὰ ἐπιδοθῇ εἰς γεωργικὰ ἔργα, ἐν φ ἀντιθέτως δ πληθυσμὸς τῆς Θράκης μετοικήσας εἰς Μακεδονίαν δύναται ἀριστα νὰ ἐγκατασταθῇ ἐν αὐτῇ μονίμως καὶ νὰ καλλιεργήσῃ αὐτὴν ἐπιτυχῶς.

Οὐδὲν δμως εἰς τὰς ἀνωτέρω γραμμάτες είναι ἀπόλυτον. Διότι ἐπὶ παραδείγματι δ ἀστὸς τῆς Ἀδριανούπολεως δυσχερῶς θὰ μετεβάλλεται εἰς καλὸν γεωργόν.

Δὲν είναι δθεν οὔτε ἔργον εύχερὲς οὔτε σκόπιμον διὰ τοὺς πρόσφυγας οὐδὲ συμφέρον εἰς τὴν ἑθνικήν οἰκονομίαν, ἵνα δπας δ προσφυγικὸς πληθυσμὸς ἐπιδοθῇ εἰς τὴν γεωργίαν.

'Αφ' ἐτέρου δέον νὰ ληφθῇ δπ' δψει δ ψυχολογικὸς παράγων. Είναι δέδαιον δτὶς οἱ πρόσφυγες, ἴδιᾳ οἱ τῆς Μ. Ἀσίας, μετάτὰς συμφοράς καὶ τὰς περιπετείας δς ὑπέτησαν ἀπολέσαντες τὸ ζῆτον αὐτῶν δὲν ἔχουσι μεγάλην διάθεσιν πρὸς ἐργασίαν. Κατὰς τῆς ψυχικῆς ταύτης διαθέσεως δέον νὰ ἀντιδράσωμεν οὐ μόνον διὰ διαπαιδαγγήσεως καταλλήλου ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς ταχυτέρας ἐγκαταστάσεως αὐτῶν εἰς ἐργασίας προσδοφόρους καὶ θετικῶς ὑποσχομένας τὴν βελτίωσιν τῆς σημερινῆς

τύχης αὐτῶν. Ἐφ' ὅσον ἀναβάλλομεν τοῦτο ἐπὶ τοσοῦτον βίζεσται ἐν αὐτοῖς τὸ αἰσθῆμα τῆς ἀπελπισίας.

Ἐκ τῆς καλής ἡ κακῆς λύσεως τοῦ προσφυγικοῦ ζητήματος ἔξαρται μεγάλως ἀν μὴ καὶ κύριως ἡ κοινωνικὴ εὐημερία του ἀμέσου μέλλοντος τῆς Ἑλλάδος.

ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΤΗΣ ΜΟΝΙΜΟΥ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω εἰναι προφανὲς ὅτι ἡ τελικὴ καὶ ἴκανοποιητικὴ λύσις τοῦ θλού προσφυγικοῦ ζητήματος ὑπερβαίνει τὰς δυνάμεις καὶ τὰ μέσα τοῦ Ὑπουργείου τῆς Περιθάλψεως. Ἐφ' ὅσον δὲ ὁ χρόνος παρέρχεται ἡ εὐθύνη διαρύνει περισσότερον κύριως τὰ τρία παραγωγικὰ Ὑπουργεῖα, ἀτίνα εἶναι ἀπαραίτητον δπως συντονίζωσι τὰς ἐνεργειας αὐτῶν διὰ μιᾶς κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς.

Ἡδη τὰ Ὑπουργεῖα ταῦτα ἐπελγύρθησαν τοῦ ἔργου τούτου ἀλλ' ἔκαστον σχεῖσαν μεμονωμένως τοῦ ἄλλου, δι' ὃ καὶ πολλάκις ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος ἀσχολοῦνται συγχρόνως πολλαὶ ὑπηρεσίαι, ὡς τὰ τῆς ἐξευρέσεως ἐργασίας γενικῶς καὶ διλγον ἀκρίσιως. Μέχρι σημείου τινὸς αἱ προσπάθειαι αὐτῶν δύνανται νὰ εἶναι ἀποτελεσματικαὶ. Ἀλλ' ἀν αἱ κρατικαὶ ὑπηρεσίαι, αἱ ἰδιωτικαὶ δργανώσεις καὶ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι πρόσφυγες δύνανται νὰ εὔρωσι θέσεις ἐμμισθους κενάς, δὲν δύνανται δμως καὶ νὰ δημιουργήσωσι τοιαύτας δταν δὲν ὑπάρχουσι. Καὶ ἐν αὐτῷ ἐγκειται τὸ θλον ζήτημα. Ἡ εἰς τὰς ὑπαρχούσας ἐργασίας χωρητικότης διὰ πρόσφυγας εἶναι μικρά.

Ἀφ' ἑτέρου δ ὅρος «Μόνιμος ἐγκατάστασις» δὲν ὑπονοεῖ μόνον τὴν ἐξεύρεσιν ἐργασίας ἀλλὰ καὶ τὴν ἐξεύρεσιν μονίμου κατοικίας. Εἶναι γνωστὴ εἰς πάντας ἡ ἔνεκα τοῦ πολέμου καθυστέρησις τῆς οἰκοδομικῆς έιομηχανίας καὶ ἡ συνεπείᾳ ταύτης ἔλλειψις κατοικιῶν ἐν Ἑλλάδι. Ἡ συνεχής ἀφίξις προσφύγων ἐκ πάσης χώρας τῆς Ἀνατολῆς συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς Ρωσίας καὶ ἵδιᾳ ἡ τελευταία ἐκ Θράκης καὶ Μ. Ασίας ἀθρόα καταφυγή εἰς τὴν χώραν ταύτην πληθυσμοῦ ἐξ ἐκατοντάδων χιλιάδων, ἐπύκνωσεν εἰς τοιοῦτον βαθμὸν πάντα κλειστὸν χώρον, ὥστε ἡ ἐπὶ μακρὸν παράτασις τῆς συμβιώσεως δεκάδων ἀτόμων εἰς μικρὰ δωμάτια καὶ ἐκατοντάδων τινῶν εἰς ἀποθήκας ἐμπορευμάτων διγράς, σκοτεινάς καὶ ἀνεύ γλοιου εἶναι βέβαιον ὅτι θέλει φέρη σοδαράν φθορὰν κατὰ τὰς ὑπερβολὰς τοῦ χειμῶνος καὶ τοῦ θέρους οὐ μόνον εἰς αὐτοὺς τοὺς πρόσφυγας ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ἐγχωρίους πληθυσμούς.

'Ιδιαιτέρα μέριμνα δέον νὰ καταβληθῇ διὰ τοὺς καταφυγόντας εἰς τὰς μεγαλουπόλεις ὡς ἐν Ἀθήναις, Πειραιεῖ, Θεσσαλονίκῃ, Σύρῳ, καὶ ἀλλαχοῦ, ἔνθα δικίνδυνος τῆς ἔξαπλώσεως τῶν μολυσματικῶν νόσων εἶναι ἀμεσώτερος κυρίως ἔνεκα τῆς ἐλλειψεως ἀέρος, διότι τὸ ὑπὸ τῶν ὑγειολόγων συνιστώμενον ἀπαραίτητον πασὸν τῶν 10 κυβικῶν μέτρων ἀέρος κατὰ ἄτομον καὶ ὥραν διαμονῆς ἐν κλειστῷ χώρῳ, πολλάκις μειοῦται εἰς διλιγότερον τοῦ ἐνδέδεκάτου τοῦ ἀπαραίτητου τούτου ἀέρος.

Οὕτω τὸ ἔργον τῆς μονίμου ἐγκαταστάσεως τῶν προσφύγων ὑποδιαιρεῖται εἰς δύο κατευθύνσεις ἐργασίας ἐκ παραλλήλου βινούτας.

1) Εἰς τὴν δημιουργίαν ἵκανοποιητικῶν ἐργασιῶν.

2) Εἰς τὴν Ἰδρυσιν νέων συνοικισμῶν εἰς τὰ σημεῖα τῶν δημιουργηθησομένων ἐργασιῶν.

Πρὸς δημιουργίαν ἵκανοποιητικῶν ἐργασιῶν εἶναι προφανὲς ὅτι διαθέτομεν δύο κυρίως παραγωγικὰ μέσα, τὴν βιομηχανίαν καὶ τὴν γεωργίαν. Πλὴν δύος τούτων καὶ ἀλλα μέσα θὰ ἡδύνατο νὰ διαθέσῃ τὸ Κράτος πρὸς χρησιμοποίησιν δεκάδων τινῶν χιλιάδων ἐργατῶν, ὡς τὴν δόδοις ταχέαν, τὴν ἀποξήραγσιν ἐλῶν καὶ πρὸ παντὸς τὴν οἰκοδόμησιν συνοικισμῶν τῶν προσφύγων.

Οὕτω τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Γεωργίας διὰ τῶν Διευθύνσεων Ἐποικισμοῦ, Γεωργίας καὶ Δασῶν, τὸ Ὑπουργεῖον Ἐθνικῆς Οἰκονομίας διὰ τῶν Ἐπιθεωρήσεων Βιομηχανίας καὶ Ἐργασίας καὶ τὸ Ὑπουργεῖον Συγκοινωνίας διὰ τῶν ὑπηρεσιῶν Ὁδοποιίας, Ἀρχιτεκτονικῶν καὶ Ὑδραυλικῶν Ἐργών δέον μετὰ συνεννόησιν νὰ προθῶσιν εἰς τὴν ἐφραμογὴν τοῦ πραγμάτως τῆς μονίμου ἐγκαταστάσεως τῶν προσφύγων.

Β'. Η ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΣΙΣ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΕΝ ΤΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ

Μέγα μέρος τῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα καταφυγόντων προσφύγων, τῶν ἐκ Μ. Ἀσίας κυρίως ἀλλὰ καὶ ἐκ Θράκης, δύναται νὰ εὕρῃ ἐπικερδὲς στάδιον ἐργασίας εἰς τὴν ἐγχώριον βιομηχανίαν. Ἡδη ἀριθμὸς σημαντικὸς προσφύγων πάσης προελέύσεως καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς Ρωσίας ἐκ τοῦ Πόντου καὶ τῆς Κιλικίας, ἐλληνες ὁδοσσοι καὶ ἀρμένιοι, ἀνδρες, γυναῖκες καὶ παιδία ἐργάζονται ἀπὸ τῶν τελευταίων ἑτῶν εἰς τὰ βιομηχανικὰ ἐγροστάσια καὶ τὰ βιοτεχνικὰ ἐργαστήρια τῆς Ἑλλάδος. Εἰδικῶς ἐργο-

στάσια τινα ἀπασχολούσι κατὰ πλειονότητα πρόσφυγας ρώσσους, ὡς τὸ
ἐν Ν. Φαλήρῳ ἔργοστάσιον τοῦ Κεραμικοῦ διὰ τὴν παρασκευὴν τῆς
μάζης γῆτος χρησιμεύει διὰ τὸν ἐξ αὐτῆς σχηματισμὸν πινακίων, κυπέλ-
λων καὶ ἄλλων ἐπιτραπέζων σκευῶν ἐκ φαβεντιανῆς γῆς ἀπασχολεῖ
ἄνδρας, διὰ δὲ τὴν διακόσμησιν αὐτῶν καὶ γυναικας, κοράσια καὶ παι-
δία σχεδὸν ἀπαντας ρώσσους. Ωταύτως τὰ ἀρώματα τῆς ἐν Καστέλλᾳ
ἔλληνικῆς ἑταιρίας Geo le Jeune καὶ οἱ ἴμαντες μηχανῶν, οἱ ἀπὸ ἐτούς
παρασκευαζόμενοι ἐν Κηφισίᾳ, ἀπασχολούσι σχεδὸν ἀποκλειστικῶς
ρώσσους πρόσφυγας.

Τὰ ἐν Ἀθήναις καὶ Σύρῳ βυρσοδεψεῖα, τὰ ἐν Πειραιῃ καὶ Σύρῳ
κλωστήρια καὶ ὄφαντουργεῖα, τὰ ἐν Δραπετσῶνι χημικὰ προϊόντα καὶ
λιπάσματα καὶ ἄλλα ἔργοστάσια καὶ ἔργαστήρια τῆς χώρας ἀπασχολού-
σιν ἥδη ἀρκετάς ἑκατόνταδας προσφύγων τῆς Μ. Ἀσίας.

Τὰ ὀλίγα ταπητουργεῖα ἐν Ἑλλάδι σπεύδουσι νὰ ἐπωφεληθῶσι τῆς
ἐπιτηδειότητος τῶν ἐκ Μικρᾶς Ἀσίας ἔργατριῶν ταπητουργίκς καὶ ἥδη
νέα ἰδρύονται ταπητουργεῖα πρὸς χρησιμοποίησιν μεγαλειτέρου ἀριθμοῦ
προσφύγων ταπητουργῶν, τῶν κατασκευαστῶν τῶν περιωγύμων ἀνὰ τὴν
Νφήλιον Τουρκικῶν ταπήτων.

Γενικῶς παρατηρεῖται ὅτι ἡ ἔλληνικὴ βιομηχανία καὶ βιοτεχνία
μετὰ προθυμίας προσέλαβον πρόσφυγας ἐργάτας καὶ ἐργάτιδας καὶ πολ-
λάκις ὅταν δὲν είχον ἀνάγκην ἔργατων ἢ καὶ ὅταν ἀκόμη ἢ τέχνη τῶν
προσληφθέντων ἥτο κατωτέρα τῆς ἀπαίτουμένης διετήρησαν αὐτοὺς εἰς
τὰς ἔργασίας.

Ἡ εἰς τὰς ὑπαρχούσας ὅμως βιομηχανίας καὶ βιοτεχνίας χωρητικό-
της διὰ πρόσφυγας ἐν σχέσει πρὸς τὸν ὑπάρχοντα ἀριθμὸν τοιούτων
είναι πολὺ μικρά.

Ἀνάγκη διενέπειται τοιαύτης δημιουργίας εὐνοϊκῶν συγθη-
κῶν ἔργρασίας, τοιαύτης δὲ ἔργασίας ὥστε νὰ ἀνταποχρίνεται εἰς τὰς
ἐπιτηδειότητας τῶν προσφύγων καὶ τὰς ἀνάγκας τῆς χώρας.

Βεβαίως περὶ ἰδρύσεως μεγάλων βιομηχανιῶν δὲν δύναται νὰ γίνῃ
σκέψις διὰ ποικίλους ἀλλους λόγους ἀλλὰ κυρίως διότι αὐταὶ ἀπαίτοσι
μεγάλα κεφάλαια καὶ τεχνικὰς ἔργατικὰς εἰδικότητας. Δέον ἐπομένως
νὰ περιορισθῶσιν εἰς τὴν μικρὰν βιομηχανίαν καὶ ἵδιᾳ εἰς τὴν βιοτε-
χνίαν. Μπό μεγάλην κλίμακα.

ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ ΤΗ ΕΝΕΡΓΩ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ

Ἐάν έθεν θέλωμεν νὰ χρησιμοποιήσωμεν τοὺς πρόσφυγας εἰς πλου-

τοπαραγωγικάς ἐργασίας τῆς βιομηχανίας, δέον νὰ ἀναπτύξωμεν διὰ μὲν τῶν γυναικῶν τὴν ταπητουργίαν, τὴν βιοτεχνικὴν ὑφαντουργίαν καὶ μεταξουργίαν, διὰ δὲ ὧν ἀνδρῶν τὴν βυρσοδεψίαν καὶ τὴν τυροκομίαν. Οἱ κλάδοι οὗτοι τῆς τεχνητῆς παραγωγῆς καὶ γνωστοὶ εἰναι εἰς τὴν Παλ. Ἑλλάδα, Μακεδονίαν, Ἡπειρον καὶ Νήσους, καὶ εἰς δρισμένα σημεῖα τῆς χώρας ἔξαιρετικῶς προώθευσαν. Η ἑγχώριος δὲ κατανάλωσις τῶν προϊόντων οὐτῶν εἰναι τοιαύτη καὶ διὰ τινας ποιότητάς ή ἔξαγωγή δύναται νὰ ἀναπτυχθῇ εἰς τοιαύτην κλίμακα ὥστε οὐδεὶς κίνδυνος ὑπερπαραγωγῆς αὐτῶν νὰ ὑπάρῃ διὰ πολλὰς δεκαετηρίδας. Εἰναι διὸν εὐκαιρία διὰ τὴν Ἑλλάδα νὰ ἀναπτύξῃ καὶ διὰ νέων κατελειστέρων ἐγκαταστάσεων νὰ προαγάγῃ τὰς βιομηχανίας καὶ βιοτεχνίας ταῦτα.

'Ἐξεταστέον ηδη διὰ τίνος πρωτοβουλίας καὶ κατὰ ποιὸν τρόπου οἱ βιομηχανικοὶ οὗτοι κλάδοι θὰ προαχθῶσι τελείτερον καὶ ταχύτερον. Πρὸς τοῦτο ὑπάρχουσι τρεῖς τρόποι.

1ον. Τῇ πρωτοβουλίᾳ τοῦ Κράτους διὰ κεφαλαίων αὐτοῦ καὶ δημοσίων διεικητικῶν καὶ τεχνικῶν ὑπαλλήλων.

2ον. Διὰ τοῦ μεγάλου κεφαλαίου τῆς ἀνωνύμου ἐταιρείας.

3ον. Διὰ τοῦ μικροῦ ἀτομικοῦ κεφαλαίου, τῆς οἰκοτεχνίας ή τοῦ μικροῦ ἐργαστηρίου.

Διὰ τὸν πρώτον τρόπον οἱ ἐλάχιστοι ὑπέρμαχοι τῆς κρατοποιήσεως θὰ ἡδύναντο νὰ ἐπικαλεσθῶσι τὸ παράδειγμα τῆς ἀπὸ τοῦ 15ου αἰώνος Manufacture de Tapisseries des Cobelins. Απέναντι αὐτῆς καὶ τινῶν ἄλλων σπανίων κρατικῶν βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων ἔχομεν νὰ ἀντιτάξωμεν τὴν ἐπιτυχίαν τῆς παγκοσμίου βιομηχανίας διὰ τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας καὶ λόγα τὰς διὰ τῆς ἀνωνύμου ἐταιρείας προσδόους τῆς βιομηχανίας κατὰ τὰς τελευταῖς δεκαετηρίδας. Οὐδεμία χωρεῖ ἀμφιβολία διὰ ἐπὶ τοῦ προκειμένου δύναται νὰ γίνη σοβαρὰ σκέψις μόνον διὰ τὴν ἐταιρικὴν ηδιὰ τὴν ἀτομικὴν μορφὴν τῆς ἐπιχειρήσεως.

"Ἐχοντες διὸ" δψει διὰ δὲν πρόκειται περὶ τῆς μεγάλης βιομηχανίας, εἰμὴ δι' εἰδικὰς περιπτώσεις, δὲλλ' διὰ αἱ ὑπὸ συζήτησιν ἐπιχειρήσεις δύνανται ὡς ἐκ τῆς βιοτεχνικῆς μορφῆς αὐτῶν νὰ γίνωσι διὰ σχετικῶς μικρῶν κεφαλαίων, ἀποκλίνομεν μᾶλλον ὑπὲρ τῶν μικρῶν ἐταιρειῶν η ἀτομικῶν ἐπιχειρήσεων, ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν διὰ, ἔνεκα τῶν ἔξαιρετικῶν ἀναγκῶν τῶν προσφύγων, εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις ταῦτας τὸ Κράτος θὰ παράσχῃ καὶ ἔξαιρετικὰς προστασίας διὰ τὴν ἐδραίωσιν τῶν παραγγικῶν αὐτῶν ἐργασιῶν.

Πρὸς τοῦτο ὡς πρώτον μέσον ἔχομεν τὸν νεαρὸν νόμον 2948 «περὶ προαγωγῆς τῆς βιομηχανίας καὶ βιοτεχνίας», διὰ τοῦ δπολού εἰς ἐπιχειρήσεις ἔξυπηρετούσας τὴν ἔθνικὴν οἰκονομίαν διὰ Β. διατάγματος παρ-

χεταιδιώρεαν κτήμα τοῦ Δημοσίου ἢ ἐν ἀνάγκῃ ἀπαλλοτριοῦται ἵεστι-
κὸν κτῆμα, γίνεται προτίμητις εἰς τὰ ἔγχωρια προΐόντα κατὰ τὰς ὑπὸ
τοῦ Δημοσίου προμηθεῖται καὶ παρέχονται ἀλλαι τινὲς δευτερευούσης
σημασίας εὐκολίαι μετὰ γνώμην τοῦ ἐπὶ τούτῳ λειτουργοῦντος Γνωμοδ.
Συμβουλίου τῆς Βιομηχανίας τοῦ Ὑπουργείου τῆς Ἐθν. Οἰκονομίας.

Εἰς τὴν εἰδικὴν ταύτην περίπτωσιν τῆς ἀνάγκης ταχείας ἐγκατα-
στάσεως τῶν προσφύγων εἰς παραγωγικὰς ἔργασίας αἱ γενικαὶ αὗται
διευκολύνσεις δὲν θὰ ἐπαρκέσωσιν δπως ἀποτελεσματικῶς λύσωσι τὸ
προσφυγικὸν πρόβλημα. Διὰ τοῦτο φρονοῦμεν δτι εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις
αἴτινες θὰ ἀπασχολῶσι κατὰ τὰ τρία τέταρτα πρόσφυγας ἔργατας ἢ ἐρ-
γάτιδας θὰ ἐπρεπε νὰ παραχωρηθῶσιν αἱ ἀκόλουθοι εἰδικαὶ προνομίαι.

Ιν. Ἀπαλλαγὴ ἀπὸ παντὸς ἀμέσου φόρου ἐπὶ πενταετίαν.

Συν. Ἐπιστροφὴ παντὸς τελωνικοῦ δασμοῦ κατὰ τὴν ἑξαγωγὴν
ἐγχωρίου βιομηχανικοῦ προϊόντος κατεσκευασμένου ἐκ πρώτης ἢ ἡμι-
κατειργασμένης ὅλης εἰσαχθείσης ἔξιθεν.

Ξν. Ἀπόλυτος ἐγγύησις περὶ τῆς μὴ ὑπὸ τοῦ Κράτους δεσμεύσεως
τοῦ ἑξωτερικοῦ συναλλάγματος τοῦ προοριζομένου διὰ τὰς ἐπιχειρήσεις
ταύτας τῶν προσφύγων.

Πιθανῶς δὲ κατὰ τὴν ἑξέλιξιν τοῦ ἔργου τῆς μονίμου ἐγκαταστάσεως
τῶν προσφύγων εἰς βιομηχανικοὺς συνοικισμοὺς νὰ παρχετῇ ἀνάγκη
παραχωρήσεως καὶ ἐτέρων τιγῶν εἰδικῶν προνομίων ἢ διευκολύνσεων.

ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΣΥΝΤΕΣΤΑΙ ΤΗΣ ΜΟΝΙΜΟΥ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ

Τὸ ἔργον τῆς μονίμου ἐγκαταστάσεως τῶν προσφύγων, διαιρούμε-
νον, ως εἰς τὸ πρώτον μέρος τῆς μελέτης ἡμῶν ἀνεπιέξαμεν, εἰς ἐγκα-
τάστασιν τῶν προσφύγων εἰς παραγωγικὰς ἔργασίας καὶ εἰς μόνιμον
στέγασιν αὐτῶν παρὰ τὰς ἔργασίας ταύτας, δὲν δύναται νὰ ἐπιτελεσθῇ
εἰμή διὰ τῆς συνεργασίας τῶν ἀκολούθων τριῶν παραγόντων.

1) Τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους διὰ τῶν ὀργανωμένων δημοσίων ὑπη-
ρεσιῶν (Ὑπουργείων Ἐθν. Οἰκονομίας, Γεωργίας καὶ Συγκοινωνίας).

2) Αὐτῶν τῶν ἰδίων προσφύγων καταλλήλως ἐμψυχουμένων καὶ
διαπαίδαιογωγουμένων.

3) Τῶν ξένων καὶ ἑλληνικῶν φιλανθρωπικῶν ὀργανώσεων.

Διὰ τὴν ἐγκατάστασιν τῶν προσφύγων εἰς τὰς δημοσιουργηθησ-
μένας βιομηχανικὰς καὶ βιοτεχνικὰς ἔργασίας τὸ Ὑπουργείον τῆς Ἐθν.

κῆρις ὑπηρεσίας δύναται νὰ ἀναλάβῃ τὴν μελέτην πάντος τεχνικοῦ ζητήματος ὀναγορέμενου εἰς τὰς ὅποιας Ἰδρυσιν ἐπιχειρήσεις, πρὸς δὲ, τὸν ἐφοδιασμὸν τῶν ἀπαραιτήτων μηχανημάτων, ἐργαλείων καὶ λοιπῶν ὄλικῶν, διὰ δὲ τῆς Ἐπιθεωρήσεως Ἐργασίας δύναται νὰ συγκεντρώσῃ ἐκ τῶν διαφόρων σημείων τῆς χώρας τοὺς εἰδικοὺς δι’ ἔκαστην βιομηχανίαν ἢ διοτεχνίαν πρόσφυγας, οὓς νὰ διαπαιδαγωγήσῃ καὶ ἐνθαρρύνῃ εἰς τὴν ἴδεαν τῆς Ἰδρύσεως μιᾶς νέας ἑστίας καλυτέρας ἢ ἡ σημερινὴ πρόχειρος στέγασις ἢ πλήρης κινδύνων καὶ ἀβεβαίου μέλλοντος.

Αὐτοὶ ἡδησ οἱ πρόσφυγες δργανούμενοι κατὰ δμοιογενεῖς δμάδας ὅποιας τῆς ἡγεσίαν τῶν εὐφυεστέρων ἐξ αὐτῶν εἴτε καὶ Ἰδρύοντες συνεταιρισμούς δύνανται νὰ ἀναλάβωσι τμῆματα Ἐργασίας, ἢ πλήρη ἔργα ἐνὸς συνοικισμοῦ ἢ πᾶν τὸ συναποτελοῦν ἔνα βιοτεχνικὸν συνοικισμόν.

Αἱ δὲ φιλανθρωπικαὶ δργανώσεις, αἵτινες τόσον προθύμως ἐξ ὅλων τῶν σημείων τῆς ὑδρογείου ἔσπευσαν εἰς βοσκήειαν τῶν προσφύγων καὶ τῶν δποιῶν αἱ φιλοδοξίαι δὲν περιορίζονται ἀπλῶς εἰς τὴν ἐπὶ τινας μηγας διανομὴν τροφῆς καὶ φαρμάκων ἢ καὶ ἐνδυμάτων, ἀλλ’ εἰς τὴν δημιουργίαν ἐνὸς ἔργου μονίμου ὑπενθυμίζοντος εἰς τοὺς μεταγενεστέρους οὐ μόνον τὴν φιλανθρωπίαν ἀλλὰ καὶ τὸ πρακτικὸν καὶ δργανωτικὸν αὐτῶν πνεῦμα, ἀσφαλῶς θὰ συμβάλωσι μεγάλως διὰ τῶν ἐπὶ τόπου ἡδη ἀποστολῶν ἐκ διαπρεπῶν ἀντιπροσώπων εἴτε διὰ τῆς ἐπιστημονικῆς αὐτῶν μορφώσεως εἴτε διὰ τῆς ὄλικῆς αὐτῶν ἀρωγῆς, εἰς τὴν Ἰδρυσιν τῶν συνοικισμῶν ἢ ζωῶν καὶ πλήρων νέων κωμοπόλεων πρόσφυγων.

Οἱ τρεῖς οὖτοι συντελεσταὶ κράτος, πρόσφυγες, καὶ φιλανθρωπικαὶ δργανώσεις, στενῶς σύνεργαζόμενοι, ἀσφαλῶς θὰ δυνηθῶσιν, ἐὰν συντονίσωσι τὴν ἐνεργητικότητα αὐτῶν μὲ τὸ ἐπειγον τῆς ἀνάγκης τῆς ταχυτέρας λύσεως τοῦ προσφυγικοῦ προσβλήματος ἵνα ἐντὸς διετίας δημιουργήσωσιν ἐκ τοῦ μηδενὸς μίαν δεκάδα κωμοπόλεων ἐκ 5 ὕως 10.000 κατοίκων Ἐργαζόμενων καὶ εὐημερούντων.

Τὸ τεράστιον τοῦτο ἔργον, τὸ ἐκ πρώτης δψεως φινάμενον ὡς ἀπλῆ ἰδεολογία, δύναται νὰ καταστῇ πραγματικότης, εὰν ἐπιστήμη, κεφάλαιον καὶ Ἐργασία συγδυασθῶσι καταλλήλως, εὰν τεθῶσιν εἰς ἐφαρμογὴν αἱ ἀνὰ σειρὰς κατασκευαὶ (construction en serie), εὰν χρησιμοποιηθῶσι τὰ μεγάλης παραγωγῆς μηχανικὰ μέσα, ἀτινα δύναται νὰ μᾶς προμηθεύσῃ ἢ Ἀμερική, καὶ πρὸ παντὸς ἀν ἐπικρατήσῃ πρακτικὸν πνεῦμα συνθέσεως καὶ δργανώσεως, τάξις καὶ ταχύτης ἔχετελέσεως.

Γ'. ΙΑΡΥΣΙΣ ΝΕΩΝ ΚΩΜΟΠΟΛΕΩΝ

Αἱ ὑπάρχουσαι μεγάλαι πόλεις τῆς Ἑλλάδος, ἐκτισμέναι κατὰ τὸ πλεῖστον ἐπὶ τῆς θαλάσσης διὰ λόγους οἰκονομικῆς συγκοινωνίας, δὲν ἀνταποκρίνονται πρὸς τοὺς δρους ὅγιεινής, δὲν ἔχουσιν ἀφθονίαν πηγαίων ὕδατων, καὶ σήμερον, ὡς ἀνωτέρω εἴπομεν, διὰ τῆς αἰφνιδίας αὐξήσεως τοῦ πληθυσμοῦ αὐτῶν, δὲν ἔχουσιν ἐπαρκεῖς οἰκίας πρὸς στέγασιν οὓδε πλουτοπαραγωγικὰς ἔργασίας πρὸς ἴκανοποίησιν τόσων νέων πληθυσμῶν.

Εὑρισκόμεθα δὴ τοῦ πρὸ τῆς ἀναποδράστου ἀνάγκης δπως εἴτε ἐπεκτείνωμεν τὰς δευτερούσις πόλεις καὶ κωμοπόλεις, δσαι παρουσιάζουσιν οἰκονομικὰ καὶ ἄλλα προσόντα εἴτε ἰδρύσωμεν νέας κωμοπόλεις.

Οσάκις ἐξαιρετικοὶ λόγοι δὲν συντρέχουσιν ὑπὲρ τῆς ἐπεκτάσεως τῶν ὑπαρχουσῶν πόλεων εἰναι προτιμότερον νὰ ἰδρυθῶσι νέαι κωμοπόλεις ἐπὶ τῇ βάσει τῶν νεωτέρων οἰκονομικῶν συνθηκῶν καὶ τῶν ἀπαιτήσεων τῆς ὅγιεινής.

Ανασκοπούντες συντόμως τὴν ἱστορίαν τῆς ἰδρύσεως τῶν ἀστικῶν συγκεντρώσεων παρατηροῦμεν ὅτι ἡ μικροτέρα κώμη, ἐξ ἣς προέρχεται ἡ κωμόπολις καὶ ἡ πόλις, ἰδρύεται συνήθως ἐκεὶ ἐνθα συντρέχουσιν:

α) Εὔνοϊκαὶ συνθῆκαι ἔργασίας (γεωργικῆς ἢ βιομηχανικῆς) πρὸς εὐημερίαν τῶν κατοίκων.

β) Εὐχερῆ μέσα συγκοινωνίας (θαλάσσης, ποταμοῦ, δρόμου, ἢ σιδηροδρόμου) πρὸς ἐπικοινωνίαν διανοητικὴν καὶ ἐμπορικὴν τῶν κατοίκων μετὰ τοῦ λοιποῦ κόσμου.

γ) Εὔνοϊκαὶ συνθῆκαι ὅγιεινής.

Ἐὰν αἱ συγθῆκαι αὗται πᾶσαι εὑρίσκωνται εἰς τὸν ἀρχικὸν συγκισμὸν πληρούμεναι εἰς μέγαν βαθμόν, οὗτος ταχέως θὰ ἐξελιχθῇ εἰς κωμόπολιν καὶ πόλιν διὰ μετοικεσίας ἐξ ἄλλων σημείων τῆς χώρας ἢ καὶ τοῦ ἔξωτερικοῦ καὶ διὰ τῶν γεννήσεων: Ἀντιθέτως ὁ συνοικισμὸς θὰ ἐξαφανισθῇ ἢ θὰ παραμείνῃ στάσιμος ἐὰν οἱ στοιχειώδεις οὗτοι δροὶ οἰκονομικοὶ καὶ ὅγιεινής δὲν πληρώνται.

Η ταχύτης τῆς ἀναπτύξεως τῶν πόλεων ἐξαρτᾶται κυρίως ἐκ τοῦ βαθμοῦ τῶν εὔνοϊκῶν συγθηκῶν ἔργασίας, δι' ὃ καὶ οἱ συνοικισμοὶ οἱ ἰδρυθμένοι ἐπὶ τῇ βάσει τῶν νεωτέρων οἰκονομικῶν συνθηκῶν ἀναπτύσσονται ταχύτερον. Εἶναι παγκοινῶς γνωστὸν ὅτι ἐνεκα τῆς βιομηχανίας ἰδρύθησαν αἱ μεγάλαι πόλεις τοῦ κόσμου κατὰ τὸν τελευταῖον αἰώνα. Κατέστη πλέον ἀξιωματική δι, δην άκμάζει ἡ βιομηχανία ἐκεὶ καὶ αὐξάνουσι ταχέως αἱ πόλεις.

Άρκετ νὰ ὑπάρχῃ ἐν ἔργοστάσιον ἀμεῖδον ἵκανοποιητικῶς τοὺς ἐργάτας αὐτοῦ ἵνα ἰδρυθῇ μία κωμόπολις. Χαρακτηριστικὰ παραδείγματα τούτου συναντῆ τις εἰς διπάσας τὰς βιομηχανικὰς χώρας, ἰδίᾳ δὲ εἰς τὰς Ἕνωμένας Πολιτείας ἀπὸ τὰς ὁποίας θὰ ἀναφέρωμεν τρία παραδείγματα.

Τὸ Trust τοῦ χάλυβος τῆς Ἀμερικῆς ἀπεράσισε τὸ 1909 τὴν ἰδρυσιν ἐνὸς μεγάλου ἔργοστασίου εἰς τὴν ἔρημον ἀκτὴν τῆς λίμνης Michigan. Τῷ 1910 τὸ ἔργοστάσιον αὐτὸν ἡτοιμον καὶ ἡ νέα πόλις, ἥτις ἔλαβε τὸ ὄνομα τοῦ πριέδου τῆς ἐταιρείας Gary ἡτοιμον μένην καὶ κατῳκεῖτο ὑπὸ 16.802 κατοίκων. Τῷ δὲ 1920 ἡ ἀπογραφὴ τοῦ πληθυσμοῦ φέρει τὴν πόλιν Gary μὲ 55 370 κατοίκους. Ἔτερον παράδειγμα είναι ἡ πόλις τῶν φωνογράφων. Ὁλίγα ἔτη πρὸ τοῦ 1900 ὁ Ἑδισῶν ἰδρυσεν εἰς τὸ East Orange τῆς πολιτείας New Jersey μέγα ἔργοστάσιον κατασκευῆς φωνογράφων. Τῷ 1900 ἡ πόλις αὕτη εἶχεν 21.507 κατοίκους, τῷ δὲ 1920 εἶχε 50.710. Τέλος ἡ πόλις Ἀκρον (λέξις Ἐλληνική) τῆς πολιτείας Ohio καίτοι ἰδρυθεῖσα πρὸ τοῦ 1869, δόποτε εἶχε πληθυσμὸν 3.477 κατοίκων. ἐφιτοζώσει μέχρι περίπου τοῦ 1890, ὅτε ἥρχισαν ἰδρυόμενα ἔργοστάσια κατασκευῆς μηχανῶν καὶ ἰδίᾳ ἔργοστάσια ἐπεξεργασίας καυτοσεύκ, ἐκ πρώτης Οὐλης, ἐννοεῖται εἰσαγό: ἐνης ἀπὸ τὰς ἀπομεμακρυσμένας χώρας τῆς Βραζιλίας, Βολιβίας, Περού κλπ.

Ἡ πόλις λοιπὸν Ἀκρον, ἀπὸ τὴν ὁποίαν λαμβάνομεν τὰ ἔλαστικὰ αὐτοκινήτων κλπ. τῷ 1900 εἶχε 42.728 καὶ τῷ 1920 εἶχε 208.435 κατοίκους.

Τὰ παραδείγματα ταῦτα ἀναφέρομεν ἀπλῶς καὶ μόνον ὡς ἐνδεικτικὰ τῆς διὰ τῆς βιομηχανίας ταχείας ἀναπτύξεως τῶν πόλεων, αἱτίνες ἰδρυόμεναι ἐπὶ τῇ βάσει τῶν νέων μεθόδων καὶ μέσων τῆς ρυμοτομίας, τεκτονικῆς, ὡγιεινῆς καὶ λοιπῶν ἐπιστημῶν καὶ τεχνῶν ἔχουσιν ελάττα πλεονεκτήματα τοῦ γεωτέρου πολιτισμοῦ.

Δαμβάνοντες λοιπὸν ὡς δεδομένον διὶ μέγα μέρος ἐκ τῶν προσφυγόντων εἰς Ἑλλάδα κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη δὲν θὰ ἐπανέλθωσι πλέον εἰς τὰς προτέρας αὐτῶν ἑστίες, παρὰ πᾶσαν τυχὸν ὑπογραφησομένην συνθήκην, οὐδεμίᾳ χωρεῖ ἀμφισσοίᾳ διὶ εὑρισκόμενον τῷ 1915 ἐπιταχτικῆς ἀνάγκης τῆς δημιουργίας νέων ἔργων πλουτοπαραγωγικῶν ὡς καὶ τῆς ἰδρύσεως νέων τυνοικισμῶν καὶ κωμοπόλεων πληρούσσων κατὰ τὸ δυνατόν τελειότερον τὰς συμμερινὰς οἰκονομικὰς καὶ κοινωνικὰς ἀνάγκας τῶν πληθυσμῶν αὐτῶν, ἵνα μετὰ μεγαλειτέρου ζήλου καὶ ἐνεργητικότητος οἱ ἰδρυταὶ αὐτῶν ἐπιδιθῶσιν εἰς τὴν σύμπτηξιν τῆς νέας ἑστίας τῶν.

Εἰς συνθετικὸν ἔργον τοιαύτης ἀκτάσεως, ἐκ τοῦ ὁποίου ἥρτιται ἡ

εὐγημερία πολλῶν μυριάδων ψυχῶν, ἐπιβάλλεται δπως ἐπικρατήσωσιν αἱ πλέον δρθαὶ καὶ πρακτικαὶ ἀντιλήψεις.

Αἱ νεώτεραι οἰκονομικαὶ, κοινωνικαὶ ίκαλ τεχνικαὶ ἐπιστῆμαι σήμερον πλουσίως ἔφοδιάζουσι διὰ ἕδεῶν καὶ μέσων τοὺς ἕδρυτάς τῶν νεωτέρων συνοικισμῶν καὶ πόλεων. Ἐκ τῶν θεωρητικῶν δὲ ἀντιλήψεων καὶ τῶν τεχνικῶν μέσων πρέπει γὰ τεθῶσιν εἰς ἐφαρμογὴν μόγον ἔκειναι αἴτινες ἔνυνται γὰ εύδοκιμήσωσιν εἰς τὸν παρόντα τόπον καὶ χρόνον καὶ ἀναλόγως τῶν διατιθεμένων μέσων εἰς ἔμψυχον καὶ ἄψυχον ὑλικόν.

ΣΥΣΧΕΤΙΣΙΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΡΓΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΝΟΜΗΣ

Οἱ πληθυσμοὶ οὗτοι οἰτινες μέλλουσι νὰ συναποτελέσωσι τὰς νέας πόλεις ἔχουσι κοινά τινα χαρακτηριστικὰ καὶ εὑρίσκονται ὑπὸ κοινὰς συνθήκας. Εἶναι ἀπαντες χριστιανοὶ καὶ ὅμιλοισι τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Εἶναι μεσημβρινοὶ καὶ ἐπομένως μικρᾶς ἀπόδοσεως ἔργου. Εἶναι σχετικῶς μικρᾶς ζιανογραφικῆς μορφώσεως ἀλλ' ὀλιγαρχεῖς καὶ λιτοί. Γεωργοὶ κατὰ τὸ πλεῖστον ἀλλὰ καὶ βιοτέχναι, τινὲς δὲ καλοὶ ἔμποροι δυνάμενοι νὰ ἔξελιχθῶσιν εἰς ἐπιχειρηματίας. Πάντες σήμερον τελείως ἡ σχεδὸν πένητες μὲ τὴν ιθικὸν κατεπτομένον ἐκ τῶν σφαγῶν καὶ τῶν δηώσεων. Τοῦτο εἶναι ἐν ὀλίγοις τὸ ἔμψυχον ὑλικὸν καὶ τὰ ὑπὸ τούτου διατιθέμενα μέσα.

Μὲ τοιαῦτα δεδομένα θὰ ἔκινδύνευε τις νὰ θεωρηθῇ ὡς οὐτοπιστής δταν προτείνῃ τὴν διὰ τοιούτου πληθυσμοῦ ἕδρυσιν ἐνὸς νέου κόσμου εὐγημεροῦντος ἐντὸς ὀλίγων ἐτῶν. Ἐν τούτοις ρίπτοντες ἐν βλέμμα εἰς τὸ παρελθόν αὐτοῦ τοῦ πληθυσμοῦ, δστις διὰ τῆς ἐργασίας του ἔξη ἀνέτως εἰς τὴν μέχρι πρό τινος πατρίδα του, ὡς καὶ εἰς τὴν σημερινὴν αὐτοῦ σκληράν δουκιμασίαν, δυνάμεθα μετὰ πεποιθήσεως νὰ πιστεύσωμεν δτι ἐνισχύσμενος ὑλικῶς καὶ ἔμψυχούμενος τὴν ιθικῶς δ ἀνέστιος καὶ ἀνευ σοδαρῶν ἐλπίδων μέλλοντος λαδὸς οὗτος δύναται ἀκριβῶς ἐξ αὐτῆς τῆς δουκιμασίας του νὰ ἀντλήσῃ τὰς δημιουργικὰς ἔκείνας δυνάμεις αἴτινες ἀπαιτοῦνται δπως ἡ γματοποιήσῃ μέλλον καλλίτερον τοῦ παρελθόντος του.

Ἐφ' δσον λοιπὸν δὲν τίθεται πρὸ τῆς ἔγιημα ἀπλῆς στεγάσεως καὶ προσωρινῆς διατροφῆς αὐτῶν ἀλλὰ τὸ ὅλον πρόβλημα τῆς δημιουργίας ἐνὸς κοινωνικοῦ συνόλου διὰ τῆς ἐργασίας του δημιουργοῦντος τὴν οἰκονομικὴν καὶ κοινωνικὴν εὐγημερίαν αὐτοῦ, δέον πρὸ πανὸδες νὰ ἔξετασθῇ δ τρόπος διὰ τοῦ δποίου θὰ ἔξασφαλισθῇ ἡ οἰκονομικὴ εὐγημερία τῶν κατοίκων τῶν νέων προσφυγικῶν συνοικισμῶν, κωμῶν ἢ κωμοπό-

λεων. Πρὸς τοῦτο δέον πρὶν ἦ̄ ἐκλέξωμεν τὰ σημεῖα τῶν νέων συνοικισμῶν νὰ προσδιορίσωμεν τὰς ἐργασίας εἰς τὰς ὅποιας οἱ κάτοικοι αὐτῶν θὰ ἐπιδοθῶσι κατὰ τὸ πλεῖστον. Ἐν ἀλλαις λέξεσιν ἡ κατανομὴ τῶν ἔργων δέον νὰ σχετισθῇ μὲ τὴν γεωργαρφικὴν κατανομήν.

Εἶναι προφανὲς ὅτι ἔκαστος πρόσφυξ δέον νὰ ἐπιδοθῇ εἰς τὸ αὐτὸν ἔργον εἰς ὁ καὶ πρότερον ἐπεδίδετο, ἐὰν τὸ ἔργον τοῦτο ὑπὸ τὰς νέας συνθήκας εἶναι οἰκονομικῶς ἴκανοποιητικόν. Οὕτως ὁ γεωργός θὰ ἔξανθολουθήσῃ τὴν γεωργίαν, ὁ βιοτέχνης τὴν βιοτεχνίαν καὶ ὁ ἐμπόρος, καλούσθησῃ τὴν γεωργίαν, ὁ βιοτέχνης τὴν βιοτεχνίαν καὶ ὁ ἐμπόρος, ἐφ' ὅσον ὁ ἀριθμὸς τούτων δὲν εἶναι ὑπερβολικός, τὸ ἐμπόριον. Ἐπὶ δὲ ἐφ' ὅσον θὰ πρόκειται περὶ ἰδρύσεως μικρῶν συνοικισμῶν μέχρις ἔκατοντάδων τινῶν κατοίκων θὰ ἥτο δυνατὸν νὰ τηρηθῇ ἡ ἀπόλυτος σχεδὸν διαχώρισις τῶν εἰδικοτήτων, ὡς ἐπὶ παραδείγματι, ἐὰν ἰδρυθῇ εἰς μίαν διαχώρισις τῶν εἰδικοτήτων, ὡς ἐπὶ παραδείγματι, ἐὰν ἰδρυθῇ εἰς μίαν περιφέρειαν ἐν ταπητουργείον ἀπασχολοῦν 300 ἐργατρίας καὶ 100 ἐργάτας, θὰ ἔδικαιολογεῖτο ἡ ἰδρυσις 200 ἢ 300 οἰκίσκων διὰ τὴν ἔγκαττας, ἢ 1000 ψυχῶν. Ἐφ' ὅσον δμως θὰ πρόκειται περὶ ἰδρύσεως καμποπλέων 5 ἢ 10,000 ψυχῶν ὑπὸ τὰς ἐν Ἑλλάδι κρατούσαν συνθήκας μία τέχνη ἢ ἐν εἰδος γεωργίας δέον θὰ ἥτο ἐπαρκὲς δπως ἴκανοποιητικῶς ἀπασχοληθῶσιν ἀπαντα ἢ τὰ πλεῖστα τῶν μελῶν τῶν ἐν ταῖς καμποπλέσι ταύταις κατοικουσῶν οἰκογενειῶν.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω συνάγωμεν ὅτι πρὸς ἰδρυσιν τῶν νέων συνοικισμῶν ἡ καμποπλέων δέον πρὸ παντὸς νὰ προσδιορισθῶσιν, ἀναλόγως τοῦ μεγέθους αὐτῶν, αἱ πλειοπληραγωγικαὶ ἐργασίαι αἴτινες θὰ ἀναπτυχθῶσιν ἐν αὐταῖς καὶ αἴτινες ἐργασίαι δέον νὰ εἶναι αἱ αὐταὶ ἡ παραπλήσιαι πρὸς τὰς ἐργασίας ἀς οἱ κάτοικοι αὐτῶν ἐγνώριζον καὶ ἐκαλλιέργουν πρὸ τῆς ἀρχικῆς αὐτῶν χώρας ἀναχωρήσεως. Ἐννοεῖται οἰκοθεν ὅτι εἰς τὰς καμποπλέις εἰς ἀς θὰ ἔγκατασταθῶσι 2 ἢ 3 χιλιάδων ψυχῶν καὶ πλέον ἐνδείκνυται 8πως ἐπικρατήσῃ τὸ μικτὸν σύστημα γεωργικῶν, καὶ βιομηχανικῶν καὶ ἐμπορικῶν ἐργασιῶν, ἵνα τὰ μέλη μιᾶς ἔκαστης οἰκογενείας, εἰ δυνατὸν πάντα, ἀπασχοληθῶσιν εἰς παραγωγικὰς ἐργασίας τῆς εἰδικότητος αὐτῶν.

Συμφώνως πρὸς τὰς ἀρχὰς ταύτας ἡ ἐκλογὴ τῶν γεωργαρφικῶν θέσεων ἔνθι μέλλουσι νὰ ἰδρυθῶσιν αἱ προσφυγικαὶ καμποπλέις δέον νὰ γίνῃ κατὰ τοισθιν τρόπον ὥστε πρὸ παντὸς νὰ πληρῶνται οἱ οἰκονομικοὶ ἔροι ἴκανοποιητικῆς ἐργασίας τῶν ἔγκατασταθησομένων πληθυσμῶν.

ΜΕΘΟΔΟΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ ΤΩΝ ΚΩΜΟΠΟΛΕΩΝ

Τὴν ἐκλογὴν τῶν γεωγραφικῶν σημείων ἔνθα μέλουσι νὰ ἴδρυθωσιν αἱ κωμοπόλεις, αἴτινες θὰ ἕκανοποιῶσι τάξ τε οἰκονομικὰς συνθήκας καὶ τοὺς δρους ὑγιεινῆς καὶ συγκοινωνίας, δέον νὰ ἀκολουθήσῃ σειρὰ προκαταρκτικῶν ἐργασιῶν. Αὗται εἶναι ἡ τοπογράφησις καὶ ὁροθέτησις, ἡ σύνταξις τῶν σχεδίων τῶν κωμοπόλεων καὶ ἡ ἐπίτοι δέδαφους ρυμοτομία.

Αἱ ἐργασίαι αὗται δέον νὰ διεκπεραιώθωσι γοργῶς διὸ συνεργεῖων εἰδικῶν ἐκ παραλλήλου ἐργαζομένων. Τὰ συνεργεῖα ταῦτα λαμβάνομενα ἐκ τῶν Ὑπουργείων Συγκοινωνίας, Γεωργίας καὶ Ἐθνικῆς Οἰκονομίας δύνανται, τῇ βοηθείᾳ ἐργατῶν προσφύγων, νὰ περατώσωσι τὰς ἐργασίας ταύτας διὰ 5 η 10 κωμοπόλεις ἐντὸς ἔνδος η δύο τὸ πολὺ μηνῶν, Τὸ ἐκ τῶν Ὑπουργείων τούτων ἀποσπασθήσμενον προσωπικὸν ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν ἀρχιμηχανικοῦ θὰ ἐπεξεργασθῇ κατὰ συνεργείον διὰ τοῦ προϊσταμένου αὐτοῦ τὸ σχέδιον ἑκάστης κωμοπόλεως, κεχωρισμένως μὲν ἀναλόγως τῶν τοπικῶν συνθηκῶν ἑκάστης γεωγραφικῆς θέσεως, ἐπὶ τῇ βάσει δημως γενικῶν ἀρχῶν κοινῶν διὰ πάντα τὰ σχέδια. Αἱ ἔρχαται αὗται θὰ καθορισθῶσι καὶ διαγραφῶσιν ὑπὸ τοῦ διευθυντοῦ τῆς τεχνικῆς ταύτης ὑπηρεσίας μετὰ συνεννόησιν τούτου καὶ τῆς Γενικῆς Ὀργανωτικῆς Ἐπιτροπῆς, περὶ τῆς διοίκησις εἰς τὸ πρῶτον μέρος τῆς μελέτης μας ταύτης ὅμιλήσαμεν.

Εἰς τὸν καθορισμὸν τῶν γενικῶν αὐτῶν ἀρχῶν δέον νὰ ληφθῶσιν ὑπὸ δψει οὐ μόνον αἱ ἐν τῇ παρούσῃ μελέτῃ γενικαὶ σκέψεις, αἴτινες δέον νὰ συζητηθῶσι καὶ, μετὰ τὰς τυχὸν τροποποιήσεις ἐπ’ αὐτῶν, ἀποκρυπταλλωθῶσιν εἰς ἀποφάσεις τῆς Ὀργανωτικῆς Ἐπιτροπῆς ἀλλὰ καὶ αἱ ὑποδείξεις τῶν εἰδικῶν, τῶν πρὸς τοῦτο κληγησομένων ἵνα ὑποβάλωσι τὰς ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης ὑπαγορευομένας προβλέψεις διὰ τὰ ζητήματα τῆς ὑγιεινῆς τῶν πόλεων, τῆς ρυμοτομίας, ὑδρεύσεως καὶ ἀποχετεύσεως, συγκοινωνίας καὶ φωτισμοῦ τῶν πόλεων. Τοιουτοτρόπως αἱ μέλουσαι νὰ ἴδρυθῶσι κωμοπόλεις θὰ συγκεντρώσι τὰ πορίσματα τῆς ἐπιστήμης καὶ πράξεως, τὰ συγκαποτελοῦντα τὴν πρότυπον νεωτεριστικὴν κωμόπολιν τῆς σήμερον.

Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην τῆς μελέτης τῶν ἐργῶν δέον νὰ ληφθῶσιν ὑπὸ δψει αἱ πλουτοπαραγωγικαὶ ἐργασίαι, αἴτινες θὰ ἀναπτυχθῶσιν εἰς ἑκάστην περιφέρειαν, γεωργικής, βιοτεχνικῆς, βιομηχανικῆς φύσεως ἵνα γίνωσιν αἱ ἀνάλογοι προβλέψεις τόσον ὡς πρὸς τὴν διάταξιν τοῦ χώρου δσον καὶ ὡς πρὸς τὸν συγχρονισμὸν τῆς οἰκοδομικῆς καὶ ἐν γένει δργανωτικῆς ἐργασίας.

Συγχρόνως καὶ ἐκ παραλλήλου πρὸς τὴν ἐργασίαν ταύτην τῆς Κρα-

τικῆς ὑπηρεσίας δέον ή ἴδιωτική πρωτοβουλία καὶ κατὰ προτίμησιν οἱ ἐπιχειρηματικώτεροι τῶν προσφύγων νὰ προσθῶσιν εἰς τὴν ἔδρυσιν καὶ δργάνωσιν συνκιτερισμῶν παρχαγγῆς καὶ ἀνωνύμων ἢ ἄλλων ἔταιρειῶν πρὸς ἀνάληψιν τῆς ἔκτελέσεως τῶν τε κοινοτικῶν καὶ τῶν πλουτοπαραγωγικῶν ἔργων.

Τὰ κοινοτικὰ ταῦτα ἰδρύματα, ἃτινα ἡ Κρατικὴ ὑπηρεσία θὰ μελετήσῃ καὶ σχεδιάσῃ η δὲ ἴδιωτικὴ πρωτοβουλία θὰ ἔκτελέσῃ, δέον νὰ είναι κατὰ σειρὰν καὶ ἀναλόγως τῶν διατιθεμένων μέσων τὰ ἀκόλουθα:

Κοινοτικὸν κτίριον, ἐντὸς τοῦ δποίου θὰ συγκεντρωθῶσιν ἀπαντά τὰ γραφεῖα τῆς τοπικῆς κρατικῆς δργανώσεως.

Ἄγορά μετὰ μικρῶν γενικῶν ἀποθηκῶν ἐπαρκῶν διὰ τὴν περίοδον τῶν ἰδρυτικῶν ἔργων, ἀλλὰ μὲ πρόβλεψιν χώρου διὰ μεταγενεστέραν ἐπέκτασιν αὐτῶν.

Ύδραγωγείον καὶ κοινοτικὸς φωτισμός.

Νοσοκομεῖον μετὰ φαρμακείου καὶ ναοῦ.

Σχολεῖον μετὰ βιβλιοθήκης.

Μεταγενεστέρως δὲ θέατρον καὶ γυμναστήριον.

Τὰ δὲ ἔργα τῆς ἴδιωτικῆς πρωτοβουλίας θὰ είναι αἱ οἰκοδομαὶ, τὰ βιοτεχνικὰ ἔργαστηρια καὶ τὰ ἐμπ. καταστήματα.

Αἱ οἰκοδομαὶ δέον ἀπαραίτητως νὰ είναι 2 η 3 τύπων δμοιόμορφοι καὶ ἀπέριττοι, νὰ οἰκοδομηθῶσι δὲ πάντως ἀνὰ σειρὰς (construction en series) ἐντὸς δύο χρονικῶν περιόδων. Τὸ δμοιόμορφον τοῦ τύπου, μέθοδος ἐν μεγίστῃ κλίμακι ἐφορμοζομένη ἐν Ἀμερικῇ, οὐ μόνον συντέμνει εἰς χρόνον καὶ χρῆμα καὶ ἀπλοποιεῖ τὴν μελέτην καὶ σύνταξιν τῶν σχεδίων ἀλλὰ καὶ καταπληκτικῶς οἰκονομική καὶ ταχεῖα εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀνεγέρσεως τῆς οἰκίας είναι.

Τὸ πάρχουσιν ἐν Ἀμερικῇ ἔταιρεῖ, αἴτινες θὰ ἀνελάμβανον νὰ παραδώσωσιν ἐντὸς ἔτους 2.000 οἰκίας, ἐκτισμένας τῇ βοηθείᾳ τῶν μηχανικῶν μέσων αὐτῶν καὶ ἔργατῶν προσφύγων. Αἱ οἰκίαι αὗται θὰ ἔστεγαζον μονίμως 10.000 Φυχάς.

Τὸ δαπάνη διὰ τὴν οἰκοδόμησιν τῶν οἰκιῶν αὐτῶν θὰ ἀνήρχετο κατὰ τοὺς ὑπολογισμούς μης, εἰς 50 ἑκατομμύρια δραχμῶν, ὃν μέγα μέρος θὰ προκατεβάλλετο πιθανῶς ὑπ’ αὐτῶν τῶν ἔταιρειῶν, ἐὰν είχον τὴν ἐγγύησιν τοῦ Κράτους ἡ τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης καὶ ἐπληρώνετο ἀνάλογον τοκοχρεωλύσιον. πάντως μικρότερον ἐνοικίουν ὅπδ ἄλλας συνθήκας.

Ἐὰν ἡ πόλη ἐτέρου η δαπάνη ρυμοτομίας καὶ οἰκοδομήσεως τῶν ἀνωτέρω ἀναφερθέντων κοινοτικῶν ἔργων ἀνέλθῃ εἰς τὰ 40 ἔως 50 ἑκατομμύρια δραχμῶν, δυνάμεθα νὰ ὑπολογίσωμεν, κατά τινα προσέγγισιν καὶ ὅπδ τὴν σημερινὴν ἀξίαν τοῦ νομίσματός μης, ως δικήν δαπάνην τῆς

οίκοδομήσεως ἐκάστης προτύπου κωμοπόλεως διὰ 10,000 ψυχὰς εἰς 100 ἑκατομμύρια δραχμῶν.

Τὰ μεγάλα ταῦτα ποσὰ εἶναι προτιμότερον νὰ προκαταβληθῶσι σήμερον, εἴτε ἐν δλῳ εἴτε ἐν μέρει ἐὰν ἐπιτευχθῶσιν οίκονομικοὶ συνδυασιοί, δπως οἱ πληθυσμοὶ οὗτοι, ἀνακτῶντες τὸ ἡθικὸν αὐτῶν καὶ τὴν ἔργατικότητά των, γίνωσι πάραγωγοι καὶ εύημερήσωσιν. Ἄλλως τὰ ποσὰ ταῦτα θὰ δαπανηθῶσιν δλίγον κατ' δλίγον διὰ τὴν συντήρησίν των καὶ, ἐὰν τὰ ἔργα ταῦτα δὲν πραγματοποιηθῶσιν, ή ἐσχάτη πενία θὰ μαστίσῃ καὶ τοὺς νέους καὶ ἔνεκα τῆς οίκονομικῆς ἀλληλεγγύης καὶ τοὺς παλαιοὺς κατοίκους τῆς χώρας ταύτης.

Δεκέμβριος 1922.

ΚΛΕΙΣΘΕΝΗΣ ΦΙΛΑΡΕΤΟΣ

Χημικὸς Μηχανικὸς

